

FERTŐ IMRE

Az üzleti kutatások társadalmi hatásáról

Az üzleti kutatások társadalmi hatása mindeddig csak korlátozottan érvényesült, amiben a gazdasági és intézményi keretek ellentmondásai éppúgy közrejátszanak, mint a kutatói közösség belső akadályai. A piaci mechanizmusok a rövid távú profitot helyezik előtérbe, miközben a tudományos műhelyek az elméleti igényesség magas szintjére törekcszenek; e kettős követelmény között sokszor fennakad a társadalmi haszon kérdése. Ez a tanulmány a felelős vezetőképzsés (RME), a társadalmi vállalkozás és a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) kapcsán mutat rá, miként teremthető meg az elmélet és a gyakorlat közötti szorosabb kapcsolat. Miközben azonosítja a „puha” finanszírozási feltételek vagy a nehezen összehasonlítható mérőszámok okozta gondokat, világossá teszi, hogy kizárólag akkor érhetünk el tartós eredményeket, ha az interdiszciplináris együttműködést, az etikus és reflexív kutatói gyakorlatot, valamint az érintettek széles körű bevonását egyaránt érvényesítjük. A tanulmány szerzője arra a következtetésre jut, hogy az üzleti kutatások akkor töltik be valóban átalakító szerepüket, ha az állami, piaci vagy akadémiai szereplők összehangoltan és célirányosan alakítják ösztönzőiket, s ezzel utat nyitnak az elméletileg szilárd, de társadalmilag is gyümölcsöző innovációk számára.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: A11, I23, O31, Q01, M14, H52.

Bevezetés

Egyre nehezebb tagadni, hogy az üzleti és gazdasági kutatások messze túlmutatnak a vállalatok számszerűsíthető nyereség-veszteség kimutatásain. Az elmúlt évtizedekben egyre erősödő hangok hallatszanak döntéshozók, iparági vezetők és civil szervezetek részéről, amelyek amelletl érvelnek, hogy ne csak azt mérjük, hogyan

* A cikk a Nemzetközi Felsőoktatási Kutatások Központja által szervezett „Válaszút előtt a doktori (PhD-) képzés” című konferencián 2025. január 29-én elhangzott előadás írásos változata. A szerző köszönetet mond a konferencián részt vevők és az anonim bírálók konstruktív megjegyzéseirért.

működnek a vállalatok a piacon, hanem azt is, hogy milyen hatással vannak a tágabb társadalmi szövetre. A régebbi közgazdaságtani kutatások éppúgy rámutatnak erre, mint az újabb társadalomtudományi elemzések: hiába a „mindenhatónak” kikiáltott mérőszám, előbb-utóbb kiderülhet róla, hogy a valóság sokkal árnyaltabb (*Bastow és szerzőtársai* [2014], *Redgrave és szerzőtársai* [2023]).

A hazai szakirodalom is tükrözi ezt a felismerést, különösen akkor, amikor a tudományos kutatás versenyképességéről, a tudományos teljesítmény mérési módszereiről és regionális különbségeiről esik szó (*Bögel-Mátyás* [2022], *Csaba* [2023], *Dobos és szerzőtársai* [2020], *Krajcsák–Szabó* [2021]). E szerzők mindegyike felteszi a kérdést: hogyan határozzuk meg a „hatékonyságot” a tudományos szférában, amikor a pénz többnyire kevés, a feladatok viszont nagyok és sokrétűek? Kiderül, hogy a pusztai bibliometriai mutatók és a szigorúan vett piaci szempontok nem tudnak teljes képet adni egy kutatás valódi értékéről.

Ennek megfelelően a szakpolitikai vitákban és az egyetemi műhelyekben egyre központibb helyet foglal el a „társadalmi hatás” fogalma. Mind többen gondolják úgy, hogy a publikációk darabszáma vagy a folyóiratok rangsora mellé odakívánkozik egy másfajta értékelési dimenzió is: mit profitál mindebből a közösség, mit nyer a társadalom (*Audretsch és szerzőtársai* [2022])? Ezekre a kérdésekre nem könnyű megalapozott választ adni. Egy dolog a cikkekre történő hivatkozások listája, s egész más a közjóra mért hatás – elég csak rápillantani a társadalmi problémák többsikű, ágazatközi jellegére (*Post és szerzőtársai* [2021]). Gulyás Balázs, a HUNREN elnöke így fogalmaz:

„A magyar, hazai kutatói hozzáállás úgy írható le, hogy ha a tudós felfedezett, kitalált, meglátott valamit, azt publikálja, és úgy érzi, ezzel meg is tette kötelességét. A világban ez a szemlélet már meghaladott. Mindenki arra törekszik, hogy a teljes értéklánc felépítését mint kitűzendő célt lássa maga előtt. Ha valamit felfedezek, ha valamire rájövök, ha valamit elértem, az még csak a folyamat egyik állomása, amit nem szabad egy publikációval lezárni abban a megnyugtató tudatban, hogy már indulhatok is egy másik területre, hanem bizony meg kell próbálni a kutatást továbbvinni.” (*Hegyí* [2025] 143. o.)

Gyakran idézik *Tsang* [2022] találó megjegyzését a „lényeges társadalmi problémákról”: vajon hogyan mérjük a tudás hasznát egy olyan korban, amikor az egyetemek, a vállalatok és az állami szervek mind eltérő logika szerint működnek, és amikor a kutatási eredmények nem feltétlenül hasznosulnak rövid távon? Ma már nem elég azt nézni, hogy hány szakcikket sikerült publikálni, vagy éppen milyen iparági igényekre ad gyors választ a kutatás – a közfigyelem egyre inkább arra irányul, hogy hosszabb távon milyen társadalmi javuláshoz járulunk hozzá (*Phillips és szerzőtársai* [2023]).

Felvetődik mindeközben egy etikai-erkölcsi dimenzió is: ha már tudósokként úgy érvelünk, hogy a tudomány az emberiség szolgálatában áll, akkor ezt az ígéretet nem lehet néhány apró csatornára korlátozni. A klímaváltozás, a faji megkülönböztetés vagy a gyors technológiai fejlődés problémái azt mutatják, hogy az akadémiai műhelyeknek nem ártana elhagyniuk a szakterületi izoláció kényelmét, és vállalniuk a közösségekkel való, olykor kényelmetlen párbeszédet (*Howard-Grenville* [2021]). Az igazi változásokhoz ugyanis széles körű együttműködésre van szükség

– több tudományág, kutatási módszer és társadalmi szereplő részvételével (*Chen és szerzőtársai* [2023]).

Erre a helyzetre a technológia is reagál. Korábban nem álmodtunk arról, milyen nagy adatbázisok és modellezőeszközök állhatnak rendelkezésre (*Tsui és szerzőtársai* [2023]). Ezek segíthetnek a szakpolitikai vagy vállalati beavatkozások várható társadalmi, gazdasági és környezeti következményeinek feltérképezésében. Ugyanakkor nem szabad szem elől téveszteni, hogy a felszínen kecsegtető megoldások nem feltétlenül hordoznak valódi értéket. Ahogy a tervgazdaság is hajlamos volt egyetlen makacs mutatóra (mondjuk az ipari termelés volumenének növekedésére) hagyatkozni, úgy az új technológiák is csapdába ejthetnek, ha torz adatokkal vagy leegyszerűsítő algoritmusokkal dolgozunk. Ebben a vonatkozásban ma is igaz *Tihanyi* [2020] figyelmeztetése: ami első ránézésre „érdekesnek” tűnik, még nem biztos, hogy „fontos” is – különösen akkor, ha elszakad a tényleges szükségletektől.

A következő gond a kultúraváltás kérdése. Az egyetemek és kutatóintézetek belső szerveződése és a tudósok ösztönzési rendszere sokszor lassan alkalmazkodik a gyakorlatorientált elvárásokhoz. A bürokratikus szabályok, a tanszékek közötti elkülönülés mind nehezítik az együttes fellépést – pedig a komoly társadalmi kihívások általában nem ismernek szakterületi határokat. A felsőoktatás és a kutatás-finanszírozás struktúrájának reformja így megkerülhetetlenné válik, ha valóban a társadalom szélesebb rétegeinek hasznára kívánunk dolgozni, és nem elégszünk meg a pusztán tudományági érdemekkel.

Nyilvánvaló, hogy az út nem sima. A kutatók gyakran mérési csapdádba ütköznek a hatás demonstrálásakor, az intézményi szokások és finanszírozási korlátok gátolják a határokon átnyúló együttműködések, és a jelenlegi akadémiai normák lassan díjazza a gyakorlatorientált áttöréseket (*Tihanyi* [2020]). Ezeknek a gondoknak az orvoslása az egyetemi ösztönzők és az „akadémiai érdem” fogalmának átfogó újraértékelését igényli.

Ebben a helyzetben e tanulmány azt kívánja bemutatni, miként járulhat hozzá a társadalmi haszon növeléséhez három gyakran emlegetett terület: a felelős vezetőképzés (*responsible management education, RME*), a társadalmi vállalkozás (*social entrepreneurship*) és a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR). Bár egyik sem csodaszer, egyre több cikk szentel figyelmet e megközelítéseknek, mert – legalábbis részlegesen – képesek áthidalni azt a szakadékot, amely elmélet és gyakorlat, akadémiai tudás és közösségi tapasztalat között tátong. Elemzésünkben azt igyekszünk illusztrálni, miért kerülnek e fogalmak egyre inkább előtérbe, és milyen korlátokkal kell szembenézniük a mai, szorongató kihívások közepette. Vizsgálatunk nem tér ki a hagyományos akadémiai teljesítménymutatók részletes elemzésére (*Csaba* [2023]), és nem foglalkozik más társadalomtudományi vagy természettudományi kutatási területek sajátos problémáival.

Nem célunk kimerítő empirikus áttekintést összeállítani; inkább fogalmi és elméleti alapvetést kívánunk adni. A későbbiekben számos kutatás építhet a hivatkozott eredményekre, hogy kvantitatív vagy esettanulmány-alapú vizsgálatokkal tovább pontosítsa a képet. Ahogyan az üzleti siker hagyományos mutatói sem merítik ki a vállalati érték és fejlődés teljes tartalmát, úgy a kutatás „eredményessége” sem

fogható meg csupán idézettségi vagy rangsorbeli mutatókkal. Ha komolyan gondoljuk, hogy a kutatás valódi társadalmi küldetést tölt be, akkor elengedhetetlenül szükség van olyan keretekre, amelyek nyitottak a gyakorlati beágyazottság, az interdiszciplinaritás és az érintettek széles körű bevonása iránt. Mindez ugyanis nemcsak a tudomány fejlődését, hanem a közjó szolgálatát is támogatja.

Egy ilyen fogalmi áttekintés során a kutatónak navigálnia kell egy gazdag, ám szét-szórt tudományos anyagban. Egy koherens narratíva kialakításához a releváns munkákat kulcsszavas keresésekkel azonosítottuk (például „társadalmi hatás”, „felelősségteljes menedzsmentoktatás”, „társadalmi vállalkozás”, „vállalati társadalmi felelősségvállalás”, „hatásmérés”) a Web of Science, Scopus és Google Scholar adatbázisokban. A kiválasztott cikkek, könyvek és szakpolitikai jelentések kifejezetten a tágabb hatás kérdését tárgyalták, elméleti mélységet vagy gyakorlati betekintést nyújtva az akadémiai szféra és a társadalmi igények közötti híd megteremtéséhez. Bár nem alkalmaztuk egy szigorú szisztematikus felülvizsgálat eljárásait, az elmúlt évtized forrásainak kiválasztásával törekedtünk többféle diszciplináris perspektíva és módszertani megközelítés bemutatására. Néhány hozzájárulás elkerülhetetlenül kimaradt, és a jövőbeli tanulmányok támaszkodhatnak majd mélyebb merítésre is. Mindazonáltal ez a megoldás biztosítja egy reprezentatív – és hasznosan sokszínű – kiindulópont megteremtését, amelyből felvázolhatjuk, hogyan áll a társadalmi hatásról való jelenlegi gondolkodás az üzleti kutatásokban.

A következőkben részletesen szemügyre vesszük e három dimenziót (RME, társadalmi vállalkozás és CSR), és összekapcsoljuk őket azokkal a strukturális erővel, amelyek az egyetemeket, vállalatokat és a szakpolitikákat formálják. A történet röviden arról szól, hogy egy átalakuló környezet arra ösztönzi a tudósokat, hogy újradefiniálják a teljesítmény és a törekvések régóta alkalmazott mutatóit. Ha elfogadjuk, hogy például a termelésnek csupán egy része mérhető (amint az mind a szocializmus, mind a kapitalizmus outputmutatóinak vitáiból nyilvánvalóvá vált), akkor átfogóbb módon kell megterveznünk az akadémiai hozzájárulások értékelését is. Ebből a nézőpontból a valódi feladat az, hogy gondoskodjunk arról: nagyra értékelt hagyományos kutatási módszereink alkalmazkodjanak a változó társadalmi igényekhez, miközben megőrzik az elméleti és empirikus alaposság legmagasabb színvonalát.

A társadalmi hatás kulcsfontosságú dimenziói

A gazdaságtudományi és üzleti kutatás, amikor a társadalmi jólét előmozdítására törekszik, egy sűrű intézményi, viselkedési és szakpolitikai hálózatban manőverez. Ez a tanulmány a társadalmi hatás három gyakran említett dimenziójával foglalkozik, ám nem állítja, hogy kizárólag e három fogalom ragadná meg a befolyások teljes körét, vagy hogy lefedné a „társadalmi haszon” mérésének valamennyi kihívását. Valójában vita folyik arról, hogy ezek a kategóriák maradéktalanul tükrözik-e a kormányzati szervek, a gazdasági szereplők és a polgárok közössége közötti összetett kölcsönhatásokat (*Bastow és szerzőtársai* [2014], *Redgrave és szerzőtársai* [2023]). Ez a nézeteltérés rávilágít arra, hogy ez a keret legfeljebb előzetes heurisztikának tekinthető, nem pedig egy végleges taxonómiának.

Felelős vezetőképzés

A felelős vezetőképzés népszerűsége azzal párhuzamosan növekedett, ahogyan az egyetemek válaszokat kerestek a modern gazdaságokat terhelő, egyre súlyosabb társadalmi és környezeti problémákra. A felelős vezetőképzés ENSZ által elfogadott elvei (PRME) azt az intézményi törekvést tükrözik, hogy a fenntarthatóságot, az etikát és a befogadást beillesszék az oktatási tantervekbe (*Avelar és szerzőtársai* [2025]). Ezen alapelvek üzleti oktatásba történő integrálásával olyan vezetői gondolkodásmód kialakítására törekednek, amelyben a társadalmi felelősség kulcsfontosságú elem, nem pedig csupán kiegészítő szempont a stratégiai döntéshozatal során.

Az RME kézzelfogható társadalmi hatásainak létrejöttét azonban gyakorlati és rendszerszintű korlátok hátráltatják. Az elvek betartása régióként és intézményenként jelentősen eltérhet, ami elmélyítheti a különbséget a jó anyagi helyzetben lévő és a kevésbé támogatott egyetemek között (*MacIntosh és szerzőtársai* [2017]). Az etikai képzés társadalmi eredményeinek igazolása is bonyolult: az új erkölcsi keretek átültetése a szakpolitikákba vagy a szervezeti gyakorlatba nem feltétlenül mutatkozik meg számszerűsíthető változásként a közösségi jólétben vagy a környezetmegővésben (*Rode és szerzőtársai* [2021]). Noha az RME talán megfelelő felelősségtudatot ültet el a leendő vezetőkben, a kritikusok rámutatnak, hogy a társadalmi előnyöket kizárólag oktatási reformok számlájára írni módszertanilag és az okozatiság szempontjából is ingoványos vállalkozás.

Társadalmi vállalkozás

A társadalmi vállalkozás arra törekszik, hogy a magánszféra innovatív lendületét küldetesközpontú célokkal ötvözze, miközben egyszerre igyekszik pénzügyi hozamot és társadalmi előnyöket teremteni (*Bacq és szerzőtársai* [2022]). Egyetemi inkubátorok és specializált programok révén az üzleti iskolák egyre inkább népszerűsítik ezt a megközelítést, arra számítva, hogy ezáltal elősegíthetik krónikus társadalmi problémáknak (például a szegénységnek, a környezeti károknak vagy a közszolgáltatások hiányosságainak) az enyhülését.

A társadalmi vállalkozások „hatásának” sokrétű értelmezése mégis vitákat gerjesztett. Egy-egy vállalkozás eltérő fókusza töredezett és gyakran nehezen összehasonlítható mérőszámokat eredményez. A kritikusok további problémaként emelik ki, hogy a vállalkozói megoldások előtérbe helyezése olykor elvonja a figyelmet a mélyebb szerkezeti változtatásoktól – legyenek azok jogszabályi, pénzügyi vagy intézményi átalakítások –, amelyek pedig szükségesek lennének a rendszerszintű egyenlőtlenségek felszámolásához (*Chen és szerzőtársai* [2023]). Emellett a kicsiben bevált kezdeményezések szélesebb körű elterjesztése is kihívást jelent, hiszen a különböző politikai, pénzügyi és kulturális közegek eltérő feltételeket kínálnak. Így, jóllehet érthető a társadalmi vállalkozások iránti lelkesedés, tisztában kell lenni ezen vállalkozások korlátaival is, és alaposabban ki kell dolgozni a hatásuk mérésének kereteit.

Vállalati társadalmi felelősségvállalás

A vállalati társadalmi felelősségvállalás különféle üzleti törekvéseket foglal magában, amelyek a vállalatok tevékenységeit igyekeznek összehangolni a közösségi elvárásokkal és érdekekkel – a környezetvédelmi lépésektől egészen a közösségi jóléti programokig (Velte [2021]).

Mindazonáltal, akárcsak a többi megközelítés, a CSR is bírálókat kerestett tüzebe került amiatt, hogy rendszerint túlbecsülik a tartós társadalmi változások előidézésére való alkalmasságát. Felületes kezdeményezések, szelektív tájékoztatás és a „zöldre mosás” (*greenwashing*) alááshatják a bizalmat, és fékezhetik a valódi előrelépést (Hernandez-Haack [2023]). Terjed azonban annak felismerése, hogy a kutatói szférával való szorosabb együttműködés javíthatja a CSR megbízhatóságát – például átláthatóbb nyomon követési technológiák (mondjuk a *blockchain*) alkalmazásával vagy a hosszú távú társadalmi hatások rögzítésére alkalmasabb mutatók kidolgozásával (Tsui és szerzőtársai [2023]). Mindazonáltal még a legkifinomultabb mérési keretekkel is nehéz közvetlenül összekapcsolni egy vállalati programot a közösségi jólét vagy a környezeti állapot javulásával. A politika, a civil részvétel és más tényezők is formálják ezeket a területeket, így nehézkes egyértelműen megállapítani a CSR végső, okozati hatékonyságát.

A társadalmi hatás mérésének korlátai és összetettsége

Legyen szó RME-ről, társadalmi vállalkozásról vagy CSR-ről, a társadalmi hatás megragadása és számszerűsítése továbbra is többretegű feladat. A különféle eredmények – az élettartam növekedésétől az intézményi kultúra változásáig – fokozatosan jönnek létre, és nem csupán belső, hanem külső szakpolitikai keretek is alakítják őket (Rao-Nicholson és szerzőtársai [2018]). A kutatók többféle mérési módszert alkalmaznak, például a társadalmi megtérülés számítását (*social return on investment, SROI*), részvételi (*participatory*) értékelési eljárásokat és nagy adathalmazokon végzett elemzéseket (*big data*), ám mindegyik megközelítés rejt magában bizonyos buktatókat. Az SROI például hajlamos a bonyolult vagy hosszú távú folyamatok leegyszerűsítésére, mivel pénzügyi mutatókkal igyekszik megragadni társadalmi jelenségeket. A részvételi módszerek pedig folyamatos, intenzív együttműködést igényelnek a helyi érintettekkel, ami megfelelő erőforrások híján nehezen kivitelezhető (Schlütter és szerzőtársai [2023]).

Ezen túlmenően a mérőszámok megbízhatósága erősen függ az adatok minőségétől és hozzáférhetőségétől. A kulturális értékek és intézményi struktúrák eltérései pedig tovább nehezítik az eltérő országok vagy régiók közötti összevetést. Több elméletalkotó éppen ezért javasol olyan rugalmas, kontextusra szabott módszertanokat, amelyek a helyi sajátosságokhoz igazodnak, és teret engednek a társadalmi jólét sokféle értelmezésének (Phillips és szerzőtársai [2023]). Ily módon a jelen írásban felvázolt három dimenziót sem érdemes merev, egyetemes leíró kategóriaként kezelni; sokkal inkább olyan tájékoztató pontként célszerű értelmezni őket, amelyek bizonyos körülmények között – de nem feltétlenül mindig – segítenek megvilágítani a társadalmi hatás lényegi kérdéseit.

Metszéspontok, szinergiák és lehetséges újragondolások

A fent ismertetett aggályok ellenére a három kiemelt terület kölcsönösen erősítheti is egymást. Az RME keretében etikai szempontokra érzékenyített hallgatók gyakran válnak olyan menedzserekké, akik a CSR-t támogatják, vagy maguk is társadalmi vállalkozásokat indítanak. A társadalmi vállalkozások pedig profitálhatnak vállalati együttműködésekől, hidat képezve a filantróp források és az alulról jövő innováció között. Eközben az olyan projektalapú, valós helyzetekben végzett tanulmányi feladatok, amelyek egyetemeket, társadalmi vállalkozásokat és CSR-kezdemenyzéseket kapcsolnak össze, rávilágítanak arra, hogy az elmélet és a gyakorlat között gyakran elmosódnak a határok (*Howard-Grenville* [2021]).

Maga ez a hármas keretrendszer azonban további felülvizsgálatot igényelhet. Ahogy a globális problémák (a klímakatasztrófától a digitális egyenlőtlenségen át a humanitárius válságokig) egyre bonyolultabbá válnak, az RME, a társadalmi vállalkozás vagy a CSR jórészt szervezeti megközelítése túl szűk vagy kevésbé rugalmas lehet (*Tihanyi* [2020]). Ezek az új kihívások könnyen megkövetelhetik az ágazati és intézményi határokat átlépő, szélesebb körű együttműködések, bevonva állami intézményeket, bázisközösségeket vagy éppen állampolgári kezdeményezéseket. Az effajta integrált fellépések jobban tükrözhetik a társadalmi folyamatok „okozati hálóját”, amelyben egyetlen beavatkozás is tova-gyűrűző hatást válthat ki az oktatási, környezeti és politikai szférákban (*Yaqub és szerzőtársai* [2023]).

Összefoglalva: bár ez a három kategória kezdeti támpontot nyújthat annak megértéséhez, hogyan fejthet ki a tudományos munka tényleges hatást az akadémia falain túl, korántsem tekinthető zárt vagy végleges osztályozásnak. A jövőbeli kutatások finomíthatják, bővíthetik vagy akár meg is haladhatják ezt a modellt, a társadalmi hatás egy olyan szélesebb körű definícióját támogatva, amely érzékeny az intézményi kontextusok sokszínűségére és az érintettek folyamatosan változó viszonyaira. Mindennek a középpontjában pedig a folyamatos kritikai reflexió áll – különös hangsúllyal azon, hogy miként definiáljuk, tulajdonítjuk és mérjük a társadalmi eredményeket –, ha valóban azt szeretnénk, hogy a gazdasági és üzleti kutatás továbbra is érdemi és felelős szereplő maradjon a globális fejlődés változó színterén.

A társadalmi hatás gátjai

A gazdasági és üzleti kutatások társadalmi hatásának erősítésére irányuló bármilyen reform vagy újítás számos akadályba ütközik. Ezen akadályok némelyike mélyen beágyazott az intézményi keretekbe, mások a szellemi tehetetlenségnek vagy az erőforrások hiányának a következményei. Bár e gátak formailag eltérők, közös vonásuk, hogy mindnyájan azzal a belső bonyolultsággal függnek össze, amely több szereplő összehangolásából, nehezen mérhető eredmények értékeléséből és a megcsontosodott szakmai normák leküzdéséből fakad.

A mérés nehézségei

Az első, jelentős akadály a „hatás” mibenlétének meghatározása és számszerűsítése. A hagyományos tudományos mutatók (például a hivatkozások vagy a folyóiratrangsorok) a kutatás által létrehozott értéknek csupán a töredékét tükrözik. Döntéshozók, szakfolyóiratok szerkesztői és akadémiai vezetők gyakorta azonnal látható számokat keresnek, ám a kutatás tényleges hozadéka (a társadalmi gondolkodás megváltozása, a szakpolitikai irányok módosulása, a közösségi jólét javulása) nehezebben megragadható mutatókban ölt testet (*Rao-Nicholson és szerzőtársai* [2018]).

Léteznek ugyan átfogóbb módszerek a hatás feltárására (például a már említett SROI vagy a több kritériumos döntéselemzés), de ezek erőforrás- és adatigénye jelentős lehet (*Schlütter és szerzőtársai* [2023]). Ez a követelményrendszer kedvez a jobban finanszírozott kutatócsoportoknak, míg másoknak nehéz bizonyítaniuk, hogy a való világban is mérhető eredményeket érnek el – éppen azokkal a módszerekkel, amelyeket eredetileg a gyakorlati hasznosság elismerésére találtak ki. Így egyfajta ellentmondás alakul ki: az intézményi felügyeleti testületek a kutatások gyakorlati jelentőségét várják el, miközben nem mindig biztosítják a szükséges adatrendszert vagy forrásokat annak méréséhez.

Az egyetemi intézmények széttagoltsága

A második akadály az egyetemeken belül uralkodó széttagoltságban keresendő. Még a leglelkesebb interdiszciplináris kezdeményezések is könnyen kudarcot vallanak, amikor szembekerülnek a mélyen gyökerező tanszéki elkülönültséggel (*Tihanyi* [2020]). Ez az elkülönültség részben abból fakad, hogy a szakmai előmenetel még mindig jórészt a szűkebb szakterületet kiszolgáló publikációkon alapul.

Ez a széttöredezettség nem csupán bürokratikus „apróság”; sokkal inkább egy rendszerszintű jelenség, amely hátráltatja a különböző tudományterületek közötti együttműködést – pedig éppen erre lenne szükség olyan összetett problémák megoldásához, mint a klímaváltozás vagy a társadalmi egyenlőtlenségek (*Phillips és szerzőtársai* [2023]). Ha nem történik alapvető intézményi átrendező-dés, az interdiszciplináris projektek továbbra sem válnak általánossá, sőt inkább kivételesek maradnak.

Etikai és reflexív dilemmák

Az a kutatás, amely társadalmi hasznot céloz meg, akár saját etikai csapdájába is kerülhet, ha sérülékeny csoportokkal vagy kényes politikai témákkal foglalkozik. Az etikai reflexió (a kutató saját feltevéseinek, előítéleteinek és módszereinek folyamatos átgondolása) nélkül könnyen előfordulhat, hogy a tudományos munka nemhogy nem enyhíti, hanem egyenesen fenntartja a fennálló társadalmi igazságtalanságokat (*Burchell és szerzőtársai* [2014]).

Számos egyetemen azonban az etika kötelező formássággá silányul: a kutatási engedélyek megszerzéséhez gyakran csak egy űrlap kitöltése vagy egy ellenőrző lista kipipálása szükséges, miközben a valódi közösségi párbeszédre és a hosszú távú társadalmi haszon megteremtésére kevesebb figyelem jut. Így egy törékeny rendszer alakul ki, amely könnyen maga alá temeti az elszámoltathatóságot, miközben látszólag a közjó érdekében működik.

Egyes konkrét példák ugyanakkor rávilágítanak az etikus, reflexív gyakorlat igényeire és nehézségeire. Gondoljunk egy Latin-Amerikában működő társadalmi vállalkozói kezdeményezésre, ahol helyi egyetemek mikrofinanszírozási intézményekkel közösen hoztak létre közösségi tulajdonú vállalkozásokat (*Bacq és szerzőtársai* [2022]). A közreműködők – köztük női vállalkozók – nemcsak a működési akadályokat tudták leküzdeni, hanem a közös erőforrások igazságos felhasználásának morális kérdéseit is együttesen oldották meg. A kutatók a közösségi szereplőket már a problémafeltárásba, a finanszírozási struktúra kidolgozásába és a nyereségelosztás rendszerének kialakításába is bevonták, így elkerülték az etikai csapdákat, miközben erősítették a résztvevők gazdasági lehetőségeit.

A felelős vezetéstudományi oktatás is hasonló tanulságokkal szolgál. Több olyan üzleti iskola, amely alkalmazza a PRME (*principles for responsible management education*) alapelveit, kiegészítette tanterveit etikai modulokkal és gyakorlati projektekkel (*Avelar és szerzőtársai* [2025]). Ilyen helyeken a hallgatók tényleges dilemmákkal (például etikus beszállítók kiválasztásával vagy multikulturális csapatok irányításával) szembesülnek, méghozzá úgy, hogy a társadalmi hatásra érzékeny oktatók kísérik őket. Nem csupán egy kipipálandó feladatról van tehát szó: e programok ráirányítják a figyelmet a vállalati döntések tényleges következményeire, és előkészíthetik egy reflexív gyakorlattal bíró új vezetői generáció kialakulását.

Az egyetemek a CSR etikai dimenzióját is erősíthetik ipari szereplőkkel való hosszú távú kutatási projektek keretében. Például azok az intézmények, amelyek CSR-témákat is magukban foglaló „élő laboratórium” (*living lab*) együttműködéseket hoznak létre, lehetővé teszik a hallgatók és az oktatók számára, hogy fenntarthatósági projekteket tervezzenek, hajtsanak végre és kísérjenek nyomon vállalati partnerek megbízásából (*Tihanyi* [2020]). A cégek nem pusztán jótékonyági célok teljesítésében érdekeltek, hanem a projekt során kifejezetten mérik is a társadalmi és környezeti hatásokat. A kutatók pedig minden lépést dokumentálnak, így a tudásalkotás őszintén tükrözi a sikereket és az esetleges hiányosságokat is.

Az ilyen együttműködésekben világossá válik, hogy a szigorú etikai normák inkább elősegítik, semmint hátráltatják a valódi társadalmi hatást. Az átláthatósággal és reflexióval párosuló etikus megközelítés eltér a pusztá engedélyezés vagy a látszattmegoldások rendszerétől: szerves módon kapcsolja össze az elméleti igényességet és az emberi jólét iránti valódi elköteleződést. E reflexió hiányában még a legnemesebb szándékú kezdeményezések is PR-fogássá silányulhatnak, amelyek meg sem karcolják az inkluzivitás, az igazságosság és az elszámoltathatóság mélyebb kérdéseit.

Szűkös erőforrások

A reformok sosem függetlenek az anyagi feltételektől. Az alulfinanszírozott laborok, a fejlett kutatási eszközökhöz való korlátozott hozzáférés vagy a gyenge infrastrukturális háttér mind-mind korlátozza a kutatási projektek körét (*MacIntosh és szerzőtársai* [2017]). A nagyobb ívű, több közösséget vagy több évet átfogó, netán több tudományágat összekötő munka megvalósíthatatlan, ha nincsenek meg a szükséges anyagi és szakmai feltételek.

A forráshiány tovább növeli a meglévő egyenlőtlenségeket. Az alacsonyabb jövedelmű régiókban található intézményeknek nemcsak a pénzhiánnyal kell megküzdeniük, hanem azzal is, hogy kevesebb lehetőségük van hatásos nemzetközi együttműködések kialakítására (*Audretsch és szerzőtársai* [2022]). Ezzel szemben a neves, erőforrásokban bővelkedő egyetemek könnyebben szereznek támogatásokat, így nekik több lehetőségük lesz a sikeres hatások bemutatására is.

Kulturális ellenállás és a hagyomány terhe

Az intézményi nehézségek mellett az akadémiai és az ipari szférát egyaránt áthatja egyfajta kulturális ellenállás (*Timming–Macneil* [2023]). Némely tudományterületi közegben a tisztán elméleti megközelítés tekintélye még mindig megkérdőjelezhetetlen; azok a kutatók, akik a gyakorlati alkalmazhatóságot vagy a közvetlen társadalmi hasznot tartják szem előtt, könnyen a perifériára szorulhatnak. Ugyanígy az ipari döntéshozók is óvatosak az egyetemi innovációkkal szemben, még ha azok mögött megalapozott elméleti vagy empirikus eredmények állnak is.

A következmény általában a *status quo* kényelmes fenntartása: kutatók és gyakorlati szakemberek egyaránt a fejlesztések mellett érvelnek ugyan, ám végül mindenki ragaszkodik a régi mutatószámokhoz és módszerekhez. Ez a tehetetlenség leginkább a nagy múltú, bejáratott szervezetek – legyenek azok cégek vagy egyetemek – sajátja, ahol a belső rutinok, ismeretségi hálók és a kockázatkerülő vezetés kifogják a szelet a valódi átalakulás vitorlájából.

A globális kutatási kapacitás egyenlőtlenségei

Végül a világméretű kutatási kapacitás terén is markáns igazságtalanságok érvényesülnek, ami hátráltatja széles körű társadalmi hatás elérését. A fejlett országok intézményei bővebb forrásokhoz, korszerűbb infrastruktúrához és komoly reputációhoz jutnak, így ők irányítják a nemzetközi tudományos közbeszédet is (*Howard-Grenville* [2021]). Ezzel szemben a kevésbé fejlett régiók egyetemei és kutatóintézetei – tőke- és kapcsolathányból adódóan – nehezebben csatlakoznak nagyobb kutatói konzorciumokhoz, így hatásuk is kisebb lesz.

Az együttműködések és a nyílt hozzáférésű tudásmegosztás valamelyest csökkenthetik ezeket a különbségeket, ám a szerkezeti szakadékok továbbra is jelentősek

(Redgrave és szerzőtársai [2023]). Így egy olyan aránytalan tudáseloszlás jön létre, ahol a tehetősebb környezetből származó kutatási kérdések és módszerek sok esetben háttérbe szorítják a kevésbé fejlett régiók sajátos igényeit és nézőpontjait.

Ebben az összefüggésben világosan látszik, hogy az akadályok (legyen szó akár a hatás mérésének kihívásairól, a tudományos széttagoltságról, az etikai és reflexiós nehézségekről, az erőforráshiányról, a kulturális ellenállásról vagy éppen a globális egyenlőtlenségekről) rendkívül összetett kölcsönhatásban jelentkeznek. Az ebből fakadó gondok megoldása sokkal többet kíván, mint elszigetelt reformintézkedések sorát: az ösztönzőrendszerek, az intézményi normák és a gyakorlati együttműködések átalakítása szükséges ahhoz, hogy az üzleti és gazdasági kutatások valóban képesek legyenek betölteni a közjó szolgálatában álló átalakító szerepüket.

Jövőbeli irányok és stratégiai prioritások

A jövő azon múlik, hogy a gazdasági és az üzleti kutatások miként képesek választ adni a világ egyre összetettebb kérdéseire úgy, hogy mindeközben megőrzik tudományos igényességüket és relevanciájukat. A feltörekvő módszerek, az interdiszciplináris együttműködések és a gyakorlati szereplők iránti nyitottság egyaránt hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a kutatás valóban a fenntartható fejlődés és a társadalmi változás mozgatórugójává váljék. A következő pontban a legfontosabb prioritásokat tekintjük át: a fejlett technológiák integrációjától a nemzetközi egyenlőtlenségek csökkentésén át az etikus kutatási-innovációs szemléletig és a globális szakpolitikai keretekhez való igazodásig.

Fejlett technológiák integrálása

A technológiai fejlődés példátlan lehetőségeket kínál a kutatások társadalmi hatásának kiszélesítésére. A mesterséges intelligencia, a gépi tanulás vagy éppen a *big data* elemzések révén összetett rendszerek modellezésére nyílik mód, ami feltárja az egyes beavatkozások várható következményeit, megkönnyítve ezzel a döntéshozatalt (Tsui és szerzőtársai [2023]). Például az MI-alapú szimulációk jelzést adhatnak arról, hogy egy új szakpolitikai intézkedés milyen társadalmi és gazdasági változásokat generál. Hasonlóképpen, a *big data* elemzéssel például feltárhatók a jövedelmi egyenlőtlenségek vagy a klímaváltozás mögötti mintázatok.

E technológiák alkalmazása azonban nem pusztán technikai kérdés. Elengedhetetlen a magánszféra védelme, az algoritmikus torzítások kiszűrése, valamint a fejlett eszközökhöz való egyenlő hozzáférés biztosítása. Az egyetemeknek és a finanszírozó szervezeteknek támogatniuk kell azokat a kezdeményezéseket, amelyek az etikus és mindenki számára elérhető technológiák kifejlesztését célozzák. Továbbá elengedhetetlenek azok a képzési programok, amelyek megtanítják a kutatókat a mesterséges intelligenciát alkalmazó eszközök használatára, így hidalva át a technikai potenciál és az akadémiai felkészültség közötti szakadékot.

Az interdiszciplináris együttműködés előmozdítása

A globális társadalmi problémák (például a klímaváltozás, a szegénység vagy az egészségügyi egyenlőtlenségek) vizsgálata több tudományág együttműködését igényli. A hagyományos akadémiai tagoltság azonban továbbra is korlátozza a tudományközi projektek kibontakozását. A jövőre való tekintettel rendkívül fontos olyan intézményi feltételeket teremteni, amelyek kifejezetten jutalmazzák az interdiszciplináris megközelítéseket. Gondolhatunk például azokra a kutatóközpontokra, amelyekben több tudományterület képviselői dolgoznak együtt, vagy azokra a posztgraduális programokra, amelyek már induláskor interdiszciplináris eszköztárral vértetik fel a hallgatóikat (*Howard-Grenville* [2021]).

Az ilyesfajta együttműködéseket a finanszírozó szervek is ösztönözhetik. Ha a politikai döntéshozók előnyben részesítik a különböző tudományterületeket összefogó pályázatokat, a kutatók maguk is keresni fogják az új együttműködési lehetőségeket. De a gyakorlati szféra bevonása is kulcsfontosságú: ipari, kormányzati és civil szervezetekkel való partnerségek révén a kutatási eredmények nem csupán elméleti síkon, hanem a gyakorlatban is gyorsabban hasznosulnak.

A globális befogadás erősítése

A társadalmi hatás akkor teljesedhet ki igazán, ha a kutatók a világ minden régiójában hasonló feltételekkel dolgozhatnak, és hasonlóképpen férhetnek hozzá a szükséges erőforrásokhoz. Ma azonban igen jelentősek az intézményi, infrastrukturális és anyagi különbségek a fejlett és a fejlődő országok között. Ez a helyzet nemcsak etikai kérdéseket vet fel, hanem tudományos szempontból is káros, hiszen fontos nézőpontok és problémák maradhatnak ki a globális kutatási napirendből (*Redgrave és szerzőtársai* [2023]).

Az együttműködésnek nemzetközi szintén is meg kell valósulnia: a jó gyakorlattal bíró intézmények kapjanak ösztönzést arra, hogy partneri viszonyokat alakítsanak ki szerényebb forrásokkal működő egyetemekkel. Közös kutatási projektek, tantervi fejlesztések és szakmai tapasztalatcserék mind segíthetnek áthidalni az infrastrukturális és tudásbeli szakadékokat. A nyílt hozzáférésű publikálás és adatforrás-megosztás pedig esélyt kínál arra, hogy a tudás demokratizálódjon, és a világ bármely pontjáról bekapcsolódhassanak kutatók egy-egy projektbe.

Az etikus innováció elfogadása

Az etikai szempontok beépítése a kutatási-innovációs folyamatokba nem luxus, hanem előfeltétele annak, hogy az eredmények a közjót szolgálják. A komplex kérdések megválaszolásakor egyre komolyabb kihívást jelenthetnek az olyan dilemmák, mint az igazságos elosztás, a társadalmi befogadás vagy a nem szándékolt negatív következmények kezelése. A reflexív gyakorlat, amelyben a kutató folyamatosan

vizsgálja saját előfeltevéseit és módszertani korlátait, immár elengedhetetlen (*Burchell és szerzőtársai* [2014]).

A partícipatív akciókutatás (*participatory action research, PAR*) keretet adhat e reflexió kiteljesítéséhez. Ez a módszer már a kutatási folyamat kezdetétől bevonja az érintetteket, legyen szó helyi közösségekről vagy ipari partnerekről, így érdemi, bizalmi és releváns eredmények születhetnek. Az ilyen projektek azonban nem állnak meg magukban: komoly intézményi támogatásra, célzott képzésekre és erőforrásokra van szükség ahhoz, hogy a PAR ne csupán egy szűk akadémiai réteg kísérleti terepe maradjon. A politikai döntéshozók is megtehetik a magukét: ha a kutatásfinanszírozásban hangsúlyt kapnak az etikai és befogadási szempontok, az egész rendszer a felelősségteljes innováció irányába mozdul.

A kutatás és a szakpolitikai keretek összehangolása

A nemzetközi szakpolitikai keretekhez (például a fenntartható fejlődés ENSZ-ben elfogadott céljaihoz, az SDG-khez) való tudatos igazodás erősítheti a kutatás globális relevanciáját. Mivel a fenntarthatóság, a társadalmi egyenlőség vagy a klímavédelem célja egyértelműen megjelenik ezekben a dokumentumokban, a kutatók fel tudják mérni, hogy saját projektjeik miként illeszkednek bele a tágabb programokba (*Chen és szerzőtársai* [2023]).

Ezt a kapcsolatot erősíthetik a döntéshozók olyan ösztönzők kialakításával, amelyek a kutatókat ráirányítják az ENSZ által kijelölt célokra. Például külön pályázati felhívások is készülhetnek, amelyeknél a támogatás feltétele, hogy a kutatócsoport bemutassa, munkája miképpen járul hozzá egy vagy több fenntartható fejlődési cél eléréséhez. Emellett a szakpolitika és a tudomány közötti rendszeres párbeszéd hidat teremthet a kutatási eredmények és a kormányzati döntések között.

Az érintettek bevonásának erősítése

A kutatásokból fakadó új ismeretek és megoldások akkor érnek el valódi társadalmi változást, ha sikerül őket összehangolni a különböző csoportok: ipari szereplők, civil közösségek, politikusok és állami intézmények érdekeivel (*Phillips és szerzőtársai* [2023]). A hosszú távú, átfogó partnerségek alkalmasak arra, hogy a kutatási tapasztalatok beépüljenek az innovációs folyamatokba, illetve a közösségi projektek kivitelezésébe.

Az érintettek hatékony bevonása nem merül ki a kutatási eredmények utólagos „terjesztésében”. Sokkal inkább arra van szükség, hogy a helyi közösségek és a vállalkozások már a kérdésfeltevésnél és a módszertan kialakításánál jelen legyenek. A beavatkozások megvalósításában és a hatások értékelésében is célszerű együttműködni. Ily módon kialakulhat egy kölcsönös bizalom, amely nemcsak a tudományos reputációt növeli, hanem azt is garantálja, hogy az eredmények tényleg hasznosíthatók és időtállóak legyenek.

Összefoglalva: a gazdasági és üzleti kutatások társadalmi jelentősége attól függ, hogy képesek-e sokoldalúan beágyazódni az aktuális globális és helyi problémák megoldásába. Ehhez a technológiai innováció, a határokon és diszciplínákon átívelő együttműködések, az etikai érzékenység, valamint a szakpolitikai keretek tudatos megcélzása egyaránt szükséges. Az érintettek (a kutatók, a finanszírozók és a döntéshozók) együttesen alakíthatnak ki olyan tudásrendszert, amely nem csupán a tudományos eredményeket bővíti, hanem a társadalmak fejlődésére is kézzelfogható hatást gyakorol.

Következtetések és ajánlások

A gazdasági és üzleti kutatások kétségtelenül képesek formálni a társadalmi folyamatokat. Ám a valódi előrelépéshez elengedhetetlen, hogy a tudományos közösség, a döntéshozók és a piaci szereplők közös, célirányos stratégiákat dolgozzanak ki. A korábbi pontokban bemutatott modellek és példák – a mérés nehézségeitől kezdve az intézményi széttagoltságon, az etikai dilemmákon és az erőforráshiányon át egészen a globális egyenlőtlenségekig – mind azt bizonyítják, hogy egyszerre kell több fronton cselekednünk. A kutatók nem elégedhetnek meg pusztán elméleti kontribúciókkal: olyan kézzelfogható mechanizmusok és gyakorlati lépések is szükségesek, amelyek a kutatási eredményeket a társadalom széles rétegei számára teszik elérhetővé és hasznosíthatóvá.

A gyakorlatban alkalmazható intézményi reformok

ÚJ ÖSZTÖNZŐK LÉTREHOZÁSA • A hagyományos előmeneteli rendszerek továbbra is túlzottan a publikációs mutatókra fókuszálnak (*Bastow és szerzőtársai* [2014]). Egyértelmű, hogy a döntéshozóknak és az egyetemi vezetésnek olyan jutalmazási rendszereket kell kidolgozniuk, amelyek a releváns és mérhető társadalmi hatást (például szakpolitikai módosítások, társadalmi vállalkozások felfutása) ugyanolyan – vagy még nagyobb – súllyal értékelik, mint a szűken vett tudományos teljesítményeket (*Post és szerzőtársai* [2021]).

FENNTARTHATÓ FINANSZÍROZÁSI KERETEK • A kutatási támogatásokat úgy kell átalakítani, hogy ne csak az elindulásra, hanem a projekt teljes életciklusára – a megvalósítástól a kiterjesztésig – elegendő erőforrást biztosítsanak. Ennek hiányában az innovatív kezdeményezések (legyen szó felelős menedzsmentoktatásról vagy egy CSR-projekt felépítéséről) megakadhatnak a kísérleti fázisban, és nem érik el a kívánt hatásokat (*Audretsch és szerzőtársai* [2022]).

GYAKORLATORIENTÁLT PARTNERHÁLÓZATOK • A vállalati partnerek, civil szervezetek és állami intézmények bevonása már a kutatás korai szakaszában kritikus fontosságú. Ehhez fel kell állítani olyan belső egyetemi egységeket vagy platformokat, amelyek proaktívan tárják fel a közös projektek lehetőségeit, megosztják az adatokat, és gondoskodnak a közös tanulási folyamatokról (*Wickert és szerzőtársai* [2021]).

Konkrét lépések a kutatás és a társadalom összekapcsolására

KÍSÉRLETI LABOROK ÉS ÉLETSZERŰ TESZTPROJEKTEK • Az egyetemek ösztönözzék azokat a „*living lab*” együttműködések, amelyek keretében hallgatók, kutatók és vállalati partnerek közösen tesztelhetnek új módszereket valós helyzetekben. E projektek mérhetően járulhatnak hozzá a közösségek jólétéhez – például a munkahe-lyi inkluzív gyakorlatok vagy a fenntartható ellátási láncok kiépítéséhez (*Phillips és szerzőtársai* [2023]).

REGIONÁLIS ÉS TEMATIKUS KÖZPONTOK • Az elszórtan folyó kutatások helyett érdemes regionális és tematikus specializálódást kialakítani. Ily módon az egye-temek összpontosíthatnak azon területekre, amelyek a leginkább relevánsak az adott közösség és gazdasági környezet számára (*Tsui és szerzőtársai* [2023]). Például egy régióban, ahol a környezeti terhelés különösen égető gond, az ottani egyetem CSR-központja kifejezetten a fenntartható erőforrás-menedzsment kuta-tását segítheti elő.

NYITOTT TUDÁSMEGOSZTÁS • A nyílt hozzáférésű publikációk és adattárak nemcsak az átláthatóságot növelik, hanem lehetővé teszik, hogy kis- és középvállalatok vagy civil csoportok is használhassák a kutatások eredményeit. Ez a tudásdemokratizálás segíthet abban, hogy a sokszor elzárt tudományos ismeretek valóban széles körű gya-korlati hasznot hozzanak (*Redgrave és szerzőtársai* [2023]).

A társadalmi felelősségvállalás bővítése

A FELELŐS MENEDZSMENTOKTATÁS ELMÉLYÍTÉSE • Az üzleti iskoláknak tovább kell fejleszteniük az RME- és CSR-kurzusokat, nemcsak egy-egy tantárgy, hanem az intézményi küldetés keretében. Így biztosítható, hogy a leendő vezetők már az oktatás során gyakorlatközeli, etikus szempontokat sajátítsanak el (*Avelar és szer-zőtársai* [2025]).

TÁRSADALMI VÁLLALKOZÁSOK ÉS INKUBÁTOROK LÉTREHOZÁSA • A szociális vállalkozások és hallgatói startupok, ha érdemi egyetemi háttérrel, mentorálással és innovációs infrastruktúrával indulnak, sikeresen léphetnek fel komplex társadalmi problémákkal szemben (*Chen és szerzőtársai* [2023]). Az ilyen inkubátorok alkalma-sak arra, hogy a hallgatók és a kutatók azonnal átlássák, milyen kihívásokkal jár egy fenntartható üzleti modell megvalósítása.

KÖZÖSSÉGI BEVONÁS ÉS TÁRSADALMI PARTNERSÉG • Nem elegendő a vállalatokat vagy a kormányzati szereplőket integrálni; a helyi közösségeket, civil egyesületeket is meghatározó partnerként kell kezelni. A participatív kutatási metodikák alkalmazá-sakor a lakosság nem passzív megfigyelő, hanem a problémák közös feltárásában és megoldásában aktívan közreműködő fél (*Burchell és szerzőtársai* [2014]).

Változás a gondolkodásmódban

A fenti reformok másfajta szemléletet követelnek az akadémiai közegetől és a társadalmi környezettől is. Végső soron nem arról van szó, hogy pusztán „érdekes” elméleteket termeljünk (Tsang [2022]), hanem arról, hogy a tudomány segítségével valódi változás induljon el a fenntarthatóság, az egyenlőség és a versenyképesség területén egyaránt. Ehhez a kutatóknak bátorságra van szükségük, hogy innovatív módszereket alkalmazzanak, és a közösségekkel aktív kapcsolatot építsenek. A döntéshozóknak pedig arra, hogy támogassák azokat az intézkedéseket, amelyek a társadalmi hasznosulást célozzák – még ha ez rövid távon kockázattal, szerkezeti átalakítással vagy forrásátrendezéssel jár is (Howard-Grenville [2021]).

A jövő egyfajta egyensúlyteremtést követel meg: az akadémiai kiválóság kiemelt jelentőségű ugyan, de ha elszakad a gyakorlati élettől, önmagában kevésnek bizonyul. Viszont a társadalmi igények figyelembevétele sem mehet a módszertani minőség rovására. Az üzleti és gazdasági kutatásoknak olyan híd szerepét kell vállalniuk, amelyen a tudás áthaladhat a társadalom egésze felé: az érdekképviselőktől a multinacionális vállalatokig és az állami döntéshozókig. Az itt körvonalazott lépések megvalósulása esélyt nyithat egy olyan jövőnek, amelyben az egyetemek és a kutatóintézetek valóban betöltik a nekik szánt, változást alakító funkciót.

Hivatkozások

- AUDRETSCH, D. B.–BELITSKI, M.–GUERRERO, M.–SIEGEL, D. S. [2022]: Assessing the impact of the UK's Research Excellence Framework on the relationship between university scholarly output and education and regional economic growth. *Academy of Management Learning & Education*, 21. évf. 3. sz. 394–421. o. <https://doi.org/10.5465/amle.2021.0240>.
- AVELAR, A. B. A.–MICHELL, S. F.–SANDES-GUIMARÃES, L. V. [2025]: Integrating sustainable development goals in management education: Impact on student knowledge, attitudes, and behaviors. *The International Journal of Management Education*, 23. évf. 2. sz. 101116. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2024.101116>.
- BACQ, S.–HERTEL, C.–LUMPKIN, G. T. [2022]: Communities at the nexus of entrepreneurship and societal impact: A cross-disciplinary literature review. *Journal of Business Venturing*, 37. évf. 5. sz. 106231. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2022.106231>.
- BASTOW, S.–DUNLEAVY, P.–TINKLER, J. [2014]: *The impact of the social sciences: How academics and their research make a difference*. SAGE Publications, Thousand Oaks, CA.
- BÓGEL GYÖRGY–MÁTYÁS LÁSZLÓ [2020]: Kis pénz, nagy teljesítmény? A hazai tudományos kutatás versenyképességéről. *Közgazdasági Szemle*, 67. évf. 1. sz. 88–102. o. <http://dx.doi.org/10.18414/KSZ.2020.1.88>.
- BURCHELL, J.–KENNEDY, S.–MURRAY, A. [2014]: Responsible management education in UK business schools: Critically examining the role of the United Nations Principles for Responsible Management Education as a driver for change. *Management Learning*, 46. évf. 4. sz. 479–497. o. <https://doi.org/10.1177/1350507614549117>.
- CHEN, S.–SHARMA, G.–MUÑOZ, P. [2023]: In pursuit of impact: From research questions to problem formulation in entrepreneurship research. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 47. évf. 2. sz. 232–264. o. <https://doi.org/10.1177/1042258722111736>.

- CSABA LÁSZLÓ [2023]: A mindenséggel mérd magad! *Educatio*, 32. évf. 3. sz. 385–395. o. <https://doi.org/10.1556/2063.32.2023.3.2>.
- DOBOS IMRE–MICHALKÓ GÁBOR–SASVÁRI Péter [2020]: Messze még a híd? Kelet-Közép-Európa gazdaságtudományi kutatóinak összehasonlítása. *Statisztikai Szemle*, 98. évf. 8. sz. 981–1000. o. <https://doi.org/10.20311/stat2020.8.hu0981>.
- HEGYI PÁL [2025]: Interjú Gulyás Balázssal, a HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat elnökével, valamint vezérigazgatójával, Jakab Rolanddal. *Magyar Tudomány*, 186. évf. 1. sz. 141–153. o. <https://doi.org/10.1556/2065.186.2025.1.17>.
- HERNANDEZ, M.–HAACK, P. [2023]: Theorising for positive impact. *Academy of Management Review*, 48. évf. 3. sz. 371–378. o. <https://doi.org/10.5465/amr.2023.0180>.
- HOWARD-GRENVILLE, J. [2021]: Caring, courage and curiosity: Reflections on our roles as scholars in organizing for a sustainable future. *Organization Theory*, 2. évf. 1. sz. <https://doi.org/10.1177/2631787721991143>.
- KRAJCSÁK ZOLTÁN–SZABÓ ISTVÁN [2021]: A megbízható és objektív publikációs teljesítménymérés szükségessége: a gazdálkodástudományok igénye a változásra és a tudomanyometria.com projekt. *Vezetéstudomány–Budapest Management Review*, 52. évf. 12. sz. 31–39. o. <https://doi.org/10.14267/VEZTUD.2021.12.04>.
- MACINTOSH, R.–MACLEAN, D.–O’GORMAN, K. D. [2017]: Impact and management research: Exploring relationships between temporality, dialogue, reflexivity, and praxis. *British Journal of Management*, 28. évf. 1. sz. 3–13. o. <https://doi.org/10.1111/1467-8551.12207>.
- PHILLIPS, P. A.–PAGE, S. J.–SEBU, J. [2023]: Business and management research themes and impact. *Emerald Open Research*, 1. évf. 4. sz. <https://doi.org/10.1108/EOR-04-2023-0008>.
- POST, C.–MUZIO, D.–SARALA, R.–WEI, L.–FAEMS, D. [2021]: Theorising diversity in management studies: New perspectives and future directions. *Journal of Management Studies*, 58. évf. 8. sz. 2003–2023. o. <https://doi.org/10.1111/joms.12779>.
- RAO-NICHOLSON, R.–RODGERS, P.–KHAN, Z. [2018]: Bridging the gap between domain of research and locus of impact: An examination of the UK’s Research Excellence Framework. *Journal of Management Development*, 37. évf. 4. sz. 41–352. o. <https://doi.org/10.1108/JMD-02-2017-0051>.
- REDGRAVE, S. D. J.–GRINEVICH, V.–CHAO, D. [2023]: The relevance and impact of business schools: In search of a holistic view. *International Journal of Management Reviews*, 25. évf. 2. sz. 340–362. o. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12312>.
- RODE, J.–HEINZ, N.–CORNELISSEN, G.–MENESTREL, M. [2021]: How to encourage business professionals to adopt sustainable practices? Experimental evidence that the “business case” discourse can backfire. *Journal of Cleaner Production*, 283. sz. 124618. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124618>.
- SCHLÜTTER, D.–SCHÄTZLEIN, L.–HAHN, R.–WALDNER, C. [2023]: Missing the impact in impact investing research – A systematic review and critical reflection of the literature. *Journal of Management Studies*, 61. évf. 6. sz. 2694–2718. o. <https://doi.org/10.1111/joms.12978>.
- TIHANYI, L. [2020]: From “that’s interesting” to “that’s important”. *Academy of Management Journal*, 63. évf. 2. sz. 329–331. o. <https://doi.org/10.5465/amj.2020.4002>.
- TIMMING, A. R.–MACNEIL, J. [2023]: Bridging human resource management theory and practice: Implications for industry-engaged academic research. *Human Resource Management Journal*, 33. évf. 3. sz. 592–605. o. <https://doi.org/10.1111/1748-8583.12523>.
- TSANG, E. W. [2022]: That’s interesting! A flawed article has influenced generations of management researchers. *Journal of Management Inquiry*, 31. évf. 2. sz. 150–164. o. <https://doi.org/10.1177/10564926211048708>.

- TSUI, A. S.–BITNER, M. J.–NETESSINE, S. [2023]: What topics should business school research focus on? Megjelent: *Cornuel, E.–Thomas, H.–Wood, M.* (szerk.): *Perspectives on the Impact, Mission, and Purpose of the Business School*. Routledge, London, 25–32. o.
- VELTE, P. [2021]: Meta-analyses on corporate social responsibility (CSR): A literature review. *Management Review Quarterly*, 72. évf. 3. sz. 627–675. o. <https://doi.org/10.1007/s11301-021-00211-2>.
- WICKERT, C.–POST, C.–DOH, J. P.–PRESCOTT, J. E.–PRENCIPE, A. [2021]: Management research that makes a difference: Broadening the meaning of impact. *Journal of Management Studies*, 58. évf. 2. sz. 297–320. o. <https://doi.org/10.1111/joms.12666>.
- YAQUB, O.–MALKOV, D.–SIEPEL, J. [2023]: How unpredictable is research impact? Evidence from the UK's Research Excellence Framework. *Research Evaluation*, 32. évf. 2. sz. 273–285. o. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvad019>.